

Projektnamn: Arena för Grön Tillväxt

Programområde: Västsverige

Ärende ID: 20200339

Sammanfattande beskrivning

Det övergripande målet med projektet är att uppnå en mer koldioxidsnål ekonomi genom att arbeta strukturerat med innovationsstödande insatser. Projektet ska därför bygga upp samverkansplattformen 'Arena för Grön Tillväxt'. Målet är att stärka samverkan mellan små och medelstora företag, högskola/universitet och offentlig sektor samt utveckla förmågan att kommersialisera nya produkter, tjänster och lösningar som bidrar till en mer koldioxidsnål ekonomi.

Samverkansparterna kommer att skapa mötesplatser för utbyte av kunskap och erfarenheter. Tre pilotprojekt kommer genomföras, med tema livsmedel, bioenergi och skogsindustri. De innehåller seminarium, studiebesök och workshops för att stötta näringslivet att utveckla innovationer och sprida kunskap runt hur företag kan arbeta koldioxidsnålt. Det regionala näringslivet medverkar genom bland annat Energi och Miljöcentrum och Hushållningssällskapet. Stora Enso och Signerat Halland är två stora företag som går in med medfinansiering och deltar i projektet.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Resurserna jord, skog och vatten bidrar med stora värden till samhället. Allt från biomassa av olika slag såsom livsmedel och andra varor, biodrivmedel, energiråvara till andra typer av ekosystemtjänster som pollinering, reglering av översvämningar, omsättning av näringsämnen och reglering av klimat utgår härifrån. Det är viktigt att utveckla de företag och branscher som arbetar med den resursen så att dessa tillsammans med övriga samhället möter framtida behov och utmaningar.

I Halland står dessa branscher inför flera utmaningar. En skogsindustri som behöver utveckla nya efterfrågade produkter och tjänster som ökar förädlingsvärdet och därmed stärker avsättning för skogsråvara, ett jordbruk som behöver utvecklas och hitta nya affärsmöjligheter och klimatförändringar som kommer att ställa krav på omställning och anpassning. En stor del av Sveriges klimatpåverkande utsläpp beror på produktion och användning av energi. För Hallands del står transportsektorn för en betydande del. För att nå uppsatta klimat- och energimål krävs en mängd olika insatser. Betydande delar måste lösas med internationella och nationella stöd och regelsystem som ger långsiktiga spelregler för aktörer som påverkar utsläppen. Regionala insatser kan då, utifrån dessa spelregler, fokusera på innovation och entreprenörskap som tar fram alternativa lös-

ningar för en grön ekonomi. Detta ger i sin tur tillväxt i samhällsekonomin i form av företagande, sysselsättning och förutsättningar för utveckling av attraktiva boendemiljöer som stimulerar inflyttning.

Det behövs innovativt tänkande och entreprenörskap inom de gröna näringarna för att möta dessa utmaningar. Målsättningen måste vara att utveckla värdekedjorna från ekosystemtjänster till konsument genom olika förädlingssteg på vägen med positiv eller minimal negativ miljöpåverkan. Värdekedjorna innefattar produktion av råvara så effektivt och miljövänligt som möjligt, vidareförädling som skapar smarta produkter/tjänster och fler arbetstillfällen, konsumtion som skapar medvetenhet och kan förändra beteenden samt återvinning av biprodukter och avfall som kan bli till nya råvaror eller till energi.

Tillväxtstrategi för Halland

Tillväxtstrategi för Halland 2014-2020 är ett politiskt beslutat brett framtaget och förankrat, dokument för tillväxtarbetet i Halland. I strategin är Grön Tillväxt ett utpekade styrkeområde. Grön Tillväxt samlar områden med tillväxtpotential inom förnybar energi, livsmedel samt andra produkter och tjänster från jord, skog och vatten. Livsmedel har varit ett halländskt tillväxtområde sedan 2004 och Bioenergi sedan 2007. Styrkeområdet Grön tillväxt bygger på erfarenheter från tidigare tillväxtarbete, men har en bredare ansats som även inkluderar förutsättningarna för att bo och driva företag på landsbygden. Behovet av marknadskompletterande insatser ser olika ut för olika delar av Grön tillväxt. Övergripande handlar det om att tillhandahålla och underhålla strukturer där aktörer kan samverka i ett innovations- och utvecklingsarbete. Det finns en hög kompetens i Halland inom flera branscher som är relevanta för grön tillväxt, bland annat olika livsmedelsbranscher. Många av dessa branscher har dock en svag sysselsättningsutveckling och låga förädlingsvärden. Det finns därför ett behov av marknadskompletterande insatser som förnyar och diversifierar dessa branscher och ökar förädlingsgraden. Behovet av marknadskompletterande insatser motiveras också utifrån de stora samhällsutmaningar som formuleras i bland annat Europa 2020-strategin. Klimat- och miljöutmaningen behöver hanteras i bred samverkan mellan det offentliga, näringslivet, akademien och andra aktörer.

Omvärd och samverkan

EU 2020

Beskrivningen av betydelsen för området Grön Tillväxt tar sitt avstamp i de samhällsutmaningar som pekas ut i EUs nya ramprogram HORIZON 2020 och knyter an till de gröna näringarna, till exempel matsäkerhet, ett hållbart lantbruk, förnyelsebar energi, gröna transporter och åtgärder mot klimatförändringar. Detta samtidigt som programmet också betonar ett starkt fokus på innovationsrelaterade aktiviteter. Enligt HORIZON 2020 är exempelvis livsmedelsförsörjning och hållbart jordbruk prioriterade områden för forskning och innovationsrelaterade aktiviteter på grund av de identifierade behoven inom denna sektor. EU-kommissionen har presenterat handlingsplanen 'Innovating for Sustainable Growth: a Bioeconomy for Europe' som är en strategi med mål att skapa en hållbar europeisk bioekonomi. Bioekonomi är en ekonomi som baseras på biologiska råvaror och ekosystemtjänster som kan vara hämtade från, jord, skog och vatten såväl som avfall där exempel på slutprodukter är livsmedel, material i tillverkningsindustri samt energiproduktion. Den innefattar en strävan efter:

- Tryggad matförsörjning

- Hållbar förvaltning av naturresurser
- Minskat beroende av icke-förnybara resurser
- Motverkande av och anpassning till klimatförändringarna
- Fler arbetstillfällen och bibehållen europeisk konkurrenskraft

Vidare föreslår Dobermann och Nelson, utifrån diskussioner från olika aktörer i flera nyligen publicerade rapporter, följande konsensus: "The worlds agriculture and food systems must become more productive, more resource-efficient and less wasteful". Detta projekt har ambitionen att söka stöd i dessa utmaningar och koppla dem till den regionala politikens strategier och måldokument för hållbar tillväxt i Halland. Projektet fokuserar på varu- och tjänsteutveckling med råvara från jord, skog och vatten som har en positiv påverkan på koldioxid emissionen.

Projektavgränsning

Projektet omfattar insatser för vidareförädling, konsumtion, återanvändning och återvinning av produkter, liksom kommersialisering av innovationer i företag, som baseras på biomassa eller ekosystemtjänster. Samtliga aktiviteter ska falla inom ramen för Regionalfondens regelverk. Projektet åtar sig rollen av att vara ett samordnande masterprojekt med en tydlig kund och brukardriven profil. Projektet omfattar inte råvaruproduktion av biomassa inom jord- och skogsbruk men åtar sig att utifrån plattformen stödja aktörer som söker projektmedel ur andra EU-fonder som sammanfaller, helt eller delvis med projektets mål.

Dimensioner av avgränsning och samarbete

Projektet representerar en ny verksamhet som inte finns idag. Detta betyder att arenans utvecklingsarbete inte utgör en del av parternas ordinarie verksamhet. I de fall det handlar om produktion av biobaserad råvara ska aktiviteter falla inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Infrastruktur- och kunskapsutveckling inom de traditionella basnäringarna ska inte finansieras av projektet. För denna del utvecklas samarbetet och eventuell finansiering sker inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Förutsättningar som rör en attraktiv arbets- och boendemiljö på landsbygden hanteras exempelvis inom ramen för lokal-ledd utveckling (LLU) och Regionalt serviceprogram. Samverkan med andra regioner i Europa hanteras inom ramen för EU:s territoriella program.

Samverkan

Projektets parter har var för sig kontakt och utbyte med andra aktörer både nationellt och internationellt i det för ansökan avgränsade området. Exempel på detta är:
Nationellt - LRF Konsult, Trästadskansliet, SLU, SVEBIO, Eldrimner, Vreta Kluster.
Internationellt - Biogas 2020 (ett program inom Öresund-Kattegatt- Skagerack området), GREAT (en samverkan finansierad av Fonden för ett sammanlänkat Europa för laddinfrastruktur och gastankstationer mellan Oslo och Hamburg), Klimapartnere i Norge, ICLEI Local Governments for Sustainability i Tyskland, FOODBEST och Videncenter for Lantbrug i Danmark.

Koppling till det lokala näringslivet

I det halländska näringslivet är det företrädesvis inom jord- och skogsbruk samt olika livsmedelsbranscher där det finns specialiserade branscher. Dessa branscher är dessutom

relaterade till andra branscher och företag i den meningen att de använder liknande kompetenser. Styrkeområdets specialisering och inbäddning i det halländska näringslivet skapar förutsättningar för att vidareutveckla, diversifiera och stärka dessa områden. I projektets planeringsfas har diskussioner förts med bl.a företrädare för företag som har sin verksamhet inom livsmedel, pappersmassa, träpellets, hustillverkning och bioenergi. En gemensam slutsats är behovet av innovation i den senare delen av dessa branschers värdekedjor d.v.s. kommersialisering av nya varor och tjänster.

Test och pilotprojekt i nära samarbete med företag

Att skapa en innovationsplattform som Arena för Grön Tillväxt är en process som, för sin långsiktiga överlevnad, är beroende av att visa på tydlighet, resultat och nytta av arenan. Pilotprojekt är både viktiga för att attrahera det regionala näringslivet och att i sig kunna resultera i företagsutveckling och tillväxt. Viktiga kriterier att fokusera på för pilotprojekten är:

- Stark företagarmedverkan och koppling till kommersialisering
- Koldioxidsnålt
- Bygga på identifierade behov och identifierade drivkrafter
- Tydlig plan för kommunikation på lokal, regional och nationell nivå
- Använda och ta vara på uppstartade motorer och drivkrafter

Mål och resultat

Mål

Övergripande mål:

Att uppnå en mera koldioxidsnål ekonomi genom att arbeta strukturerat med innovationsstödjande insatser i samverkansplattform Arena Grön Tillväxt. Målet är att stärka samverkan mellan små och medelstora företag, högskola/universitet och offentlig sektor samt utveckla förmågan att kommersialisera nya produkter, tjänster och lösningar som bidrar till en mer koldioxidsnål ekonomi.

En långsiktig och hållbar samverkansplattform med innovation och klusterarbete i fokus är ett övergripande mål för projektet. Formen är i inledningen av projektet virtuell, stärkt av projektets organisation och ingångna avtal.

Projektmål

- Kartlägga, förstärka och bygga ut en innovationsplattform för bioekonomi i Halland. Plattformen ska arbeta på regional nivå och skapa samverkan på nationell och internationell nivå och vara en hållbar långsiktig lösning för koldioxidsnål ekonomi.

Delmål inom olika områden:

Organisering av arenan/plattformen

- inventera och tydliggöra tre samarbetsprocesser som resulterar i samverkansprojekt för klusterbildning med företag som stark drivkraft.
- starta tre pilotprojekt som bygger på inventering beskriven ovan. Ett av dessa projekt ska inkludera testverksamhet i offentlig miljö.
- skapa en kommunikationsplan för Arena Grön Tillväxt, som ska innehålla

aktiviteter som webb, trycksaker, utställningar och mässor.

- skapa en organisatorisk modell för hur partnerskapet ska hållas samman efter projektet ha tagits fram. Idé om organisation, finansiering, gemensam vision och målbild ska finnas framtagen och beskriven.
- ta fram en hemsida som bland annat innehåller ett IT-baserat verktyg där projekt och processer redovisas för transparens och lärande.
- i samarbete med internationella partners utveckla ett internationellt arbete som syftar till att lägga grunden för att delta i en framtida Horizon ansökan

Områdets utgångsläge och framtid

- ta fram en grundläggande kartläggning avseende branschstruktur för hela värdekedjan av råvara från jord, skog och vatten
- årligen ska tre kontakter etableras och/eller underhållas med plattformar liknande Arena för Grön Tillväxt i Europa
- genomföra en årlig förstudie, tillsammans med företag, för affärsutveckling inom området.
- skapa en metod för hur vi inom området Grön Tillväxt kan analysera den framtida potentialen i nära samarbete med företag

Lärande

- genomföra ett seminarium per år för att höja kompetensen inom innovationsupphandling och grön upphandling inom offentlig verksamhet.
- genomföra sexton workshops/seminarier som berör potentialen inom grön tillväxt och som kännetecknas av ett öppet innovationsklimat
- delta på en mäsas/utställning varje år som berör potentialen inom grön tillväxt
- planera och genomföra två studiebesök per år inom grön tillväxt tillsammans med företag

Forskning och utveckling

- genomföra en förstudie/år för att utreda potentialen i olika delar av grön tillväxt utifrån halländska förutsättningar baserad på ny forskning
- genomföra minst ett doktorand- eller examensarbete som berör potentialen inom grön tillväxt

Utvecklingsprojekt med annan finansiering än Regionalfonden

- utveckla och starta upp ett internationellt projekt i samarbete med internationella partners
- initiera och stödja uppstart av ett utvecklingsprojekt/år som stimulerar brukardriven innovation för utveckling av förnyelsebar energi och/eller tillväxt inom biobaserad samhällsekonomi
- stödja tillkomsten av affärsdrivna kluster som grundar sig på inventerade förutsättningar för samarbete mellan råvaruproduktion och industri

Målgrupper

Primär målgrupp: Företag med intresse och drivkraft för innovationsarbete med utgångspunkt i förädling av råvara från jord, skog och vatten samt med ett intresse för att bidra till en koldioxidsnål ekonomi.

Sekundär målgrupp: Slutkonsumenter. Offentliga organisationers driftsorganisationer som kan arbeta med biobaserade råvaror, exempelvis inom transportsektorn.

Förväntat resultat vid projektavslut

Projektets syfte är att utveckla en regional tillväxtarena; Grön Tillväxt. Den ska tjänstgöra som en sammanhållande länk mellan regioner, näringsliv, akademi och offentlig sektor för att stödja utvecklingen av nya biobaserade produkter och tjänster. Genom sitt fokus på biobaserade produkter och tjänster kommer ett hållbart perspektiv med avseende på miljöaspekter in i projektet på ett naturligt sätt och bidrar både till projektets genomförande och uppnådda resultat med sitt uttalade fokus.

Resultatet ska bli en långsiktigt hållbar och välorganiserad innovationsplattform för bioekonomi i Halland. Plattformen ska arbeta på regional nivå och skapa samverkan på nationell och internationell nivå och vara en hållbar långsiktig lösning som bidrar till en koldioxidsnål ekonomi. Innovationsdriven utveckling av bioekonomin i nära samarbete med företag ska vara kännetecknande för plattformens arbete.

Flera kluster för innovation av nya produkter och tjänster ska vara bildade och arbeta oberoende projektet, med företag som stark drivkraft.

Även kriterierna jämställdhet samt lika möjligheter och ickediskriminering kommer att bidra till projektets genomförande och uppnådda resultat genom att projektet har en inkluderande ansats i utvecklandet av biobaserade produkter och tjänster. Arena Grön Tillväxt vänder sig till en mångfald av aktörer. Med en medvetenhet om de strukturella hinder som i flera fall har påverkat exempelvis kvinnors företagande tar projektet genomgående hänsyn till detta både i planering och genomförande av aktiviteter. På så sätt kommer projektet att bidra till att en mångfald av aktörer ges möjlighet att utveckla nya biobaserade produkter och tjänster.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Antal företag som får stöd för att introducera nya produkter: 20

Antal företag som får stöd: 80

Antal företag som samarbetar med forskningsinstitutioner: 50

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Projektet är ett samverkansprojekt och representeras av projektägare: Region Halland. Medsökanden och samverkansparter: Högskolan i Halmstad, Hushållningssällskapet i

Halland och Energi och miljöcentrum. Styrgrupp representeras av namngivna personer i ovan namngivna organisationer. Mellan dessa parter har upprättats samverkansavtal.

Projektledare anställs inom projektet av Region Halland och utses efter överenskommelse mellan projektägare och samverkansparter. Projektkonomb och kommunikator tillhandahålls också av projektägaren. Vid behov av upphandling används projektägarens upphandlingsorganisation. För varje delprojekt finns en namngiven delprojektansvarig. Referensgrupper och arbetsgrupper bildas vid behov för förstudier och pilotprojekt, alltid med medverkan av företag. En projektkoordinator på 20 %, som en extern ledarskapskompetens från Högskolan i Halmstad, förstärker det operativa ledarskapet i projektet.

Styrgruppen organiseras med rullande ansvar för att leda styrgruppsmötena och återkommande möten 2-4 gånger/månad med en strategiskt operativ agenda för att se till att överenskomna aktiviteter genomförs och styr mot målen. Administration av workshops och seminarier som en särskild tjänst tillhandahålls av som avdelningen för kurs och konferens på Region Halland avlastar också projektledartjänsten. Tillsammans gör detta att projektledaren kan fokusera på administrativ planering, uppföljning och redovisning tillsammans med projektkonomben.

Det finns i Halland och i angränsande län flera aktörer för forskning, utbildning och utveckling som är relevant för styrkeområdet Grön tillväxt. Energi och Miljö Centrum på Campus Varberg är en regional resurs som bygger kunskap och driver projekt med energimiljö och klimatfokus tillsammans med näringslivet och andra regionala aktörer. Inom Arena Bioenergi har Region Halland verkat för ett ökat samspel mellan näringsliv, offentlig och akademi för att skapa förutsättningar för innovationer inom bioenergiområdet.

Högskolan i Halmstad har Grön innovation som ett tvärvetenskapligt forskningsområde. Forskningsområdets syfte är att lösa samhällsproblem, skapa konkurrenskraft inom de gröna näringarna och stimulera utvecklingen av nya produkter, tjänster och processer inom lantbruks- och skogssektorn. Området har också koppling till landsbygdsutveckling och besöksnäring.

Hushållningssällskapet Halland har som uppgift att främja utvecklingen av lantbruket och angränsande näringar. De arbetar bland annat med att utveckla livsmedelsproduktion och landsbygdsföretag, FoU, biologisk mångfald, energi och klimat. Grön tillväxt kan även utnyttja kunskap och kompetens i närliggande regioner. I Skåne finns bland annat starka forsknings- och utbildningsaktörer som Sveriges Lantbruksuniversitet och ett starkt livsmedelskluster som samordnas av Livsmedelsakademin. I Göteborg finns SP Food and bioscience (fd. SIK), Institutet för Livsmedel och Bioteknik AB. Det är ett industriforskningsinstitut och en branschresurs för livsmedelsföretag som syftar till att stärka livsmedelsföretagens konkurrenskraft.

Arbetsätt

En av de viktigaste utmaningar som projektet står inför redan första året är att leda den strategiska processen för att utveckla en långsiktigt hållbar plattform. Konkret innebär det att de i projektet ingående samverkansparterna utvecklar en organisatorisk samsarbetsform som genom dokumenterade överenskommelser, utöver projektets samverkansavtal, skapar grund för en långsiktig öppen innovationsarena. Samverkansparterna

ska representeras av namngivna personer som på sin organisations uppdrag aktivt ska delta i samarbetet.

Arenan ska vara öppen för aktörer som delar plattformens vision och målbild men bäras av de namngivna samverkansparterna. Plattformen ska vara öppen för flera. Konstellationen för en framtida plattform tas fram under projektets första år. Idén är att den tillsammans med intresserade företag ska fungera som en långsiktig struktur av institutionell karaktär som delar vision och målbild.

Projektet ska i ett gemensamt arbete mellan parterna utveckla former för att fånga upp, paketera och lotsa projektidéer. Andra viktiga områden är att leda, koordinera och samordna strategiska utvecklingsprocesser. På regelbundna gemensamma styrgruppsmöten ska omvärldsbevakning, analys, kommunikationsplanering, planering av gemensamma aktiviteter, verktygsutveckling för kontinuerligt framtidsarbete vara delar av agendan. Projektledaren ansvarar för operativt genomförande.

Styrgruppen som består av namngivna samverkansparter delar ansvaret för det långsiktiga strategiska genomförandet. Parternas medfinansieringssats i projektbudget utgör underlaget för detta arbete.

Kommunikation är en viktig del i ett projekt som arbetar med nya metoder och nytt innehåll och där öppenhet och ett inbjudande arbetssätt är en viktig del av konceptet. En strategi för kommunikation måste därför tas fram. Publikationer/Forskningsartiklar är ett icke budgeterat mervärde som uppkommer i projektet. Kontinuerlig uppföljning och utvärdering baserad på vetenskaplig metod och kompetens ska prägla projektets arbetssätt. Projektet kommer att använda de horisontella kriterierna som verktyg på lite olika sätt. Miljömässigt har projektet ett fokus på utvecklandet av biobaserade produkter och tjänster som kommer att bidra till att nå projektets mål.

Tre pilotstudier kommer att genomföras för att testa arenans möjligheter att ge stöd till utveckling av värdekedjor och kommersialisering inom livsmedel, biogas och skog. I pilotstudierna kommer en mångfald av aktörer att ingå. I projektet finns kompetens och erfarenhet från tidigare forsknings- och utvecklingsprojekt. I de tidigare genomförda projekten har genus- och mångfaldsperspektivet använts vid studier av hur inkubatorer i Sveriges innovationssystem arbetar för att stödja utvecklandet av nya produkter och tjänster. Denna erfarenhet kommer projektet att ta tillvara genom att speciella workshops genomförs till riktade målgrupper eftersom det finns en tendens till marginalisering av vissa grupper. Platser kommer att väljas utifrån att det skall vara möjligt att delta även för individer med olika funktionsnedsättningar. Föreläsare eller liknande kommer också att väljas baserat på ett mångfaldsperspektiv. Uppföljning av horisontella kriterier genomförs löpande under projektets gång. Denna sker genom att läsa av indikatorer för exempelvis antalet medverkande ur ett jämställdhets- och diskrimineringsperspektiv.